

Kees Posthumus: 'verhalen
mogen schuren, maar ik
wil ook troost bieden'

Mooi eenvoudig

Genoeg verzoening – ook in het Oude Testament. Neem de verzoening tussen Isaaks zonen Jakob en Esau. ‘Die verzoening tussen de broers is eigenlijk een anticlimax,’ zegt Kees Posthumus met een brede grijns. Vanaf 6 april is dat te zien, want dan gaat de nieuwe voorstelling van verteller Posthumus en accordeonist Beerda in première: *List & bedrog, de Jakobverhalen*.

Nelleke de Jong – van den Berg

Na vier voorstellingen over sterke mannen – Calvijn, Arminius, Menno Simonszoon en Paulus – nu een voorstelling over een listige man. Posthumus koos voor Jakob omdat de verhalen over hem zo apart zijn: “het zijn zulke rijke vertellingen”. Een familieverhaal moest het worden. “Ik moest meteen denken aan Ik vertrek en aan Het familielidiner: zóveel ruzie en gedoe, zóveel ik-wil-je-nooit-meer-zien.”

Halve theoloog

Kees Posthumus is verteller en ‘blaadjesmaker’, van kinds af aan. “Mijn oom had een melkfabriek. Op een feest daar speelde ik poppenkast voor wel honderd kinderen. Het verhaal had ik zelf verzonnen. Ik zag mijn publiek niet, maar merkte wel dat het misstil was.” Hij was acht, negen. Op de middelbare school maakte hij zijn eerste tijdschrift; voor zijn kanoclub. Vertellen en schrijven doet hij nog steeds – vroom en vrolijk, zoals het op zijn website staat.

Hij studeerde theologie, in Nijmegen en in Utrecht, maar maakte die studie niet af. “Ik ben op tijd gestopt,” grapt hij nu. “Ik heb genoeg kennis van zaken om er met verstand over te kunnen praten, maar niet zoveel dat ik er geen grappen meer over kan maken.”

Volk van God

Kees stopte omdat hij naar eigen zeggen ‘een heel leuke baan’ aangeboden kreeg:

emancipatiewerker bij het Landelijk Coördinatiepunt (spelling van toen!) groepen Kerk en Homoseksualiteit. “Ik trok met welgemeende adviezen en goede raad door het land en leerde de breedte van het kerkelijk erf kennen. Een van de leukste dingen die we bedacht hebben was een oecumenische viering op Roze Zaterdag. Jurjen Beumer, helaas overleden, nam het initiatief. Hij belde me toen Haarlem in 1989 RZ-gaststad werd. ‘Wil jij de dag openen met een oecumenische viering?’ Ik heb zelf geen kinderen gekregen, maar die viering is nog steeds mijn kindje. In de loop van de jaren is ze wel wat van kleur verschoten – nu eens interreligieus, dan weer charismatisch of kunstzinnig – maar de toon bleef goed.

‘Dan doe je het goed, als je bij twee partijen niet in de smaak valt’

Ik dacht die eerste keer: als er veertig mensen komen, is het mooi. Maar er kwamen er vierhonderd, het koor van de Bavo zat mudjevool! Ik had, in korte broek, liturgieën staan uitdelen, aan allerlei mensen: driedelig grijs, ruisende rokken, leer, travestie. Ik dacht: dit is het volk van God. Er waren mensen bij die verder nooit meer in de kerk kwamen. Geweldig! Van twee kanten was er protest geweest. Homo’s die vroegen wat wij

hadden met ‘dat onderdrukkende instituut’ en christenen die homoseksualiteit ‘uit den boze’ vonden. Dan doe je het goed, als je bij twee partijen niet in de smaak valt.”

Onkruid

Zelf heeft hij nooit moeite gehad om uit de kast te komen. “In ieder geval wat mijn geloof betreft niet. Ik had al op mijn achttiende mijn plaats gevonden in de oecumenische basisbeweging. In die traditie is het nooit een issue geweest. Ik moest hooguit zelf aan het idee wennen, in de kerk heb ik nooit hoeven vechten. Dat zou voor iedereen zo moeten zijn, maar de ‘die willen we niet’-discussie zal wel nooit ophouden. Ik vergelijk het wel eens met onkruid: dat blijft ook maar opkomen in je tuin. In mijn leven is het geen thema, het heeft mijn geloof juist verdiept. Het christendom heeft immers oog voor wie buiten de boot vallen omdat ze niet vanzelfsprekend het weggetje van de samenleving volgen.”

Contact

Kees voelt zich op zijn plaats als zelfstandig-professioneel verhalenverteller. Hij waagde de stap na de dood van zijn moeder. Eerst nog naast *Woord & Dienst*, waarvan hij een jaar na oecumenisch maandblad *Open Deur* eindredacteur werd. “Het hart van de Protestantse Kerk naast oecumene. ‘Waarom eigenlijk niet’, zei mijn man.” Tot de combinatie in 2010

al te heftig bleek. Nu is hij bijna fulltime verhalenverteller.

“Ja, ik ben vooral verteller. Geen acteur, dat is een wezenlijk verschil. Acteurs leven zich in in hun rol, zijn voor de duur van de voorstelling hun personage. Als verteller heb ik contact met het publiek, ik stel vragen, vraag medewerking. Ik maak uitstapjes naar acteren, maar mijn hart ligt bij het vertellen. Het is mooi eenvoudig. En ik kan door stomme vragen te stellen moeilijke dingen aan de orde stellen. Zo laat ik een ‘heidens’ meisje in *Armoede*, de musical, zeggen tegen haar protestantse vriend die haar meenam naar een kerkdienst: ‘De preek vond ik wat lang, het zingen wat langzaam,

‘Dat is het leuke: dat niet-helden aartsvader kunnen worden’

maar wat jullie met dat brood deden, vond ik mooi. Doen jullie dat vaker?’ Waarop de vriend antwoordt: ‘Wat mij betreft niet vaak genoeg. Dat delen is waarom ik in de kerk zit.’”

Betekenis ontrafelen

Posthumus wil met zijn stukken mensen aan het denken zetten over deze tijd. “Het mag schuren, maar ik wil ook troost bieden.” In de Jakobverhalen zal vooral de episode over Jakobs dochter Dina schuren. Ze wordt verkracht, waarna haar verkrachter Jakob om haar hand komt vragen. Haar broers hebben een zeer gewelddadige rol in het verhaal. “Ze rechtvaardigen die zo: ‘Als duidelijk is welke straf hierop staat, zullen mannen het voortaan wel uit hun hoofd laten.’ Dus niet. Half februari stond er een in memoriam in *Trouw* van een vrouw die zich in Congo inzette voor verkrachte vrouwen. Verkrachting is nog steeds een strategie in burgeroorlogen. Ik had er een discussie over met onze regisseur, Heleen Hennink. Ze vond het slot wel erg gewelddadig. ‘Kies maar,’ zei ik, ‘laten we ze trouwen of laten we de daders vermoorden?’ Ze koos voor trouwen. ‘Bedankt, namens Dina,’ zei ik toen. Dat

zet zo’n repetitie op scherp. Want ik heb de tekst dan wel geschreven, maar pas in het repetitielokaal ga je de betekenis ontrafelen. Uiteindelijk gaat het over vergeving – dezelfde vergeving die Esau Jakob geeft, terwijl Jakob er zo tegenop zag.” Maar eerst moet hij nog worstelen met... ja, met wie? “In het stuk zeg ik: ‘Een engel? God? Luke Skywalker?’ We weten het niet, ik blijf ‘de ander’ zeggen.”

Jabbok-moment

Zijn eigen Jabbok-moment beleefde Posthumus in januari 1984. In die tijd duurde vervangende dienstplicht langer dan de reguliere dienstplicht die hij geweigerd had. Dat wilde hij niet, en hij moest een maand zitten. “Ik zou naar een ‘open inrichting’ gaan. De sfeer was gemoedelijk, tot ik bij een balie kwam en er naar mijn schoenmaat gevraagd werd. Ik kreeg werkschoenen en zou in het bos gaan werken. ‘Dan hoef ik ze niet,’ zei ik, ‘want ik ga niet werken.’ De sfeer sloeg om. Ik werd als een staatsgevaarlijke anarchist afgevoerd, in een getralied busje naar De rode pannen, dat is de strafinrichting voor zware gevallen in Veenhuizen. Daar trof ik een bewaker, in uniform, met pistool en sleutels. Hij moest mij visiteren. ‘Kleed je maar uit.’ Dat was ik niet van plan. ‘Dan zal ik je even helpen.’ O, dan deed ik het toch liever zelf... ‘Jij bent van Onkruid, hè?’ Nee, dat was ik niet. ‘Waarom heb je dan dienst geweigerd?’ ‘Vanwege mijn geloof in God, in uittocht en opstanding.’

Het was voor mij een heel bijzonder moment. Ik realiseerde me: als dit de woorden zijn die ik heb, op dit moment, in deze situatie – ‘ja, buk maar even’ – dan zijn dit de woorden van mijn leven. Dan ga ik het daarmee doen. En ik doe het er tot op heden mee.”

Keuksk’n en ei

Zijn regisseur noemt Kees kritisch en veeleisend: “Ze laat me niet met rust – over gevecht met de engel gesproken... ‘Wat wil je er nou mee? Jakob is toch geen held?’ Nee, dat is juist het leuke: dat niet-helden aartsvader kunnen worden.” Toen hij aan de scène bij de Jabbok schreef, kreeg hij zelf last van zijn heup. “Dat schijnt studenten geneeskunde ook te gebeuren, last krijgen van de aandoeining waarover ze college gehad hebben. Uit een discussie op facebook leerde ik trouwens dat ‘de ander’ niet Jakobs heupspier maar zijn genotspier raakte – hem dus in zijn kruis trapte. Gelukkig voor mij is mijn Hebreeuws niet zo goed.” En die verzoening? “Jakob is stiknervus: Esau zal me vermoorden. Ik Moet Een List Verzinnen, een Plan Van Aanpak. Doel: het vege lijf redden. Maar Esau zegt: ‘ah mien breur’ – hij spreekt met een Achterhoeks accent, hij woont immers ‘ver van de vette velden’ – ‘alles is weer keuksk’n en ei’.”

Nelleke de Jong-van den Berg is freelance tekstschrijver: www.bergindepolder.nl.

Bio in bladen en verhalen

1993 – 1999	eindredactie Uittocht (basisbeweging)
1996 – 2002	eindredactie Open Deur (oecumene)
1997 – 2010	eindredactie Woord & Dienst (protestantse kerk)
2002 – nu	Kees Posthumus vertelt (Bijbel in een uur; Pasen in fragmenten; Musicals; Sprookjes, sagen en fabels)
2009	Op bezoek bij Calvijn (met Ferdinand Borger)
2010	Arminius! Rekkelijk! (sinds 2010 met Juul Beerda)
2011	Menno Simonszoon
2013	Op ’t leven!
2014	Paulus
2016	List & bedrog, de Jakobverhalen
2011 – nu	eindredactie Kerkmagazine (voor kerkrentmeesters, commissies van beheer en kerkelijk bestuurders)

www.keesposthumus.nl